

Utenriksdepartementet
Postboks 8114 Dep
0032 OSLO

Vendepunkt innspill fra Utdanningsforbundet

Norsk utviklingspolitikk må bygge på grunnleggende verdier som menneskerettigheter, demokrati, styresett og kunnskap. I en urolig verden handler dette om solidaritet og om investeringer i global stabilitet, sikkerhet og bærekraftig utvikling.

Norges bidrag bør ta utgangspunkt i erfaringene fra den norske samfunnsmodellen. Trepartssamarbeidet, høy tillit mellom innbyggere og myndigheter, og sterke offentlige institusjoner har bidratt til små forskjeller, høy sysselsetting og stabile samfunn. I utviklingen og oppbyggingen av det norske samfunnet og velferdsstaten har gratis, offentlig utdanning vært grunnleggende.

Utdanningsforbundet vil i dette innspillet understreke noen overordnede prinsipper som bør gjelde for innretningen av norsk utviklingspolitikk, før vi beskriver betydningen av god, offentlig og gratis utdanning for et velfungerende samfunn.

1. Demokrati, rettsstat og ytringsfrihet må styrkes

Norsk utviklingspolitikk bør prioritere støtte til demokratiske institusjoner, rettsstatsprinsipper, uavhengige medier, akademisk frihet, offentlige institusjoners kompetanse og kapasitet, samt et sterkt sivil samfunn, herunder fagforeninger. Frie samfunn med velfungerende institusjoner er avgjørende for bærekraftig utvikling, tillit og fredelig konfliktløsning.

2. Sterke offentlige tjenester som grunnmur

Universelle og offentlige velferdstjenester er avgjørende for tillit, inkludering og sosial stabilitet. Utdanning, sosial trygghet og offentlige tjenester danner grunnmuren i velfungerende samfunn.

Norsk utviklingspolitikk bør støtte utviklingen av slike institusjoner, i tråd med erfaringene fra den norske modellen, der sterke fellesskapsløsninger har bidratt til små forskjeller og høy tillit.

3. Arbeidstakerrettigheter og internasjonale rammeverk må styrkes

Et organisert arbeidsliv, sterke fagforeninger, trepartssamarbeid, og respekt for arbeidstakerrettigheter er avgjørende for utvikling og sosial utjevning. Dette har tjent Norge svært godt, med tanke på økonomisk utvikling, produktivitet og levestandarder. I tillegg har det bidratt til et samfunn med små forskjeller. Disse erfaringene og denne kompetansen er et komparativt fortrinn for Norge i utviklingspolitikken.

Norge bør være en tydelig støttespiller for ILO og bidra til gjennomføring av internasjonale arbeidsstandarter, partssamarbeid og anstendig arbeid globalt.

4. Utdanning og kunnskap må prioriteres

Utdanning er en menneskerettighet. God utdanning er grunnleggende for demokratisk medborgerskap og for oppfyllelsen av hvert menneskes rett til velstand, helse og likestilling. FNs barnekonvensjon og flere internasjonale rammeverk slår fast at barn har **rett** til utdanning.

1. *Utdanning for fred, utvikling og demokratisk beredskap*

Utdanning er viktigere enn noen gang. I mange land ser vi økende angrep på retten til utdanning fra antidemokratiske krefter, spesielt knyttet til spørsmål om inkludering, kjønn, seksualitet og desinformasjon. Høyreekstremer partier og –bevegelser, ofte iblandet konservativ religiøs overbevisning, blir stadig mer opptatt av utdanning som et strategisk virkemiddel for å fremme antidemokratisk og ekskluderende tankesett. Denne utviklingen må tas på alvor og imøtegås.

Utdanning styrker samtidig samfunnsberedskapen og motstandskraften i et samfunn. Sterke utdanningssystemer gjør samfunn bedre i stand til å håndtere klimaendringer, stå imot konflikt, bygge demokratiske institusjoner og fremme fredelig sameksistens.

Land med høyt utdanningsnivå har dokumentert større sosial tillit, demokratisk styresett og høyere stabilitet over tid. Utdanning er derfor en av de mest fremtidsrettede investeringene for global sikkerhet og trygghet— uten å være et sikkerhetspolitisk instrument i seg selv.

Utdanning er en av de mest dokumentert effektive driverne for

fattigdomsreduksjon. Forskning fra Verdensbanken, UNESCO og UNICEF viser at investeringer i utdanning — særlig i grunnskolen og jenters utdanning — har en av de høyeste samfunnsøkonomiske avkastningene av alle utviklingstiltak. Det gir høyere livsløpsinntekt, bedre helseutfall og økt deltakelse i arbeidsliv og samfunn.

2. *Sikre kvalitet i undervisningen og gode rammevilkår for lærere*

Gratis, offentlig utdanning bidrar til at alle, uansett kjønn, økonomisk status, religiøs tilhørighet, hvor de bor eller om de har særlige behov, får mulighet til å forme sin egen framtid.

Samtidig må det sikres tilgang til gode lærere og kvalitet i undervisningen. Nye tall fra UNESCO anslår at det globalt mangler 44 millioner lærere i grunnskolen alene. Hvert land har rett til å sette egne kvalifikasjonskrav til lærere. Det er utfordrende at kravet i enkelte lav-inntektsland som for eksempel Niger, er ensbetydende med et

sertifikat fra videregående skole¹. Det nordlige Afrika, vest- og sørøst Asia og Afrika Sør for Sahara vil bare oppnå 70 prosent av målet om kvalifiserte lærere i alle klasserom innen 2030.

FNs høynivåpanel om læreprofesjonen anbefaler å **sikre alle en kvalifisert lærer**. Lærerne har den viktigste rollen i å utvikle utdanningssystemet og må ha rammevilkår og støtte for å kunne utføre arbeidet. Anstendige lønns- og arbeidsforhold, organisasjonsfrihet og partssamarbeid og ytrings- og akademisk frihet er viktige forutsetninger.

Læreres status og verdsetting må styrkes. Lærere må ha innflytelse over eget arbeid, herunder læreplaner og pedagogisk praksis. Et klima for tillit og respekt mellom utdanningsmyndigheter, samfunnet, elever og lærere må utvikles. Bruken av ukvalifiserte for å bøte på lærermangelen må utfases.

3. *Likestilling*

Likestilling er en forutsetning for demokrati, økonomisk utvikling og bærekraftige samfunn. Norsk utviklingspolitikk må prioritere kvinners rettigheter og deltakelse i arbeidsliv, utdanning og samfunnsliv, samt bekjempe diskriminering og vold.

Utdanning er spesielt viktig for jenter og kvinner. Utdanning bidrar til bedre levestandard, bedre økonomi, færre barneekteskap og tidlige ekteskap for jenter og kvinner. Land hvor jenter har lik rett til utdanning har høyere grad av likestilling. Men, kjønnsstereotypier er fremdeles en utfordring innen læremidler og kvinner har færre muligheter til å oppnå lederposisjoner innen utdanningssektoren enn menn.

Med vennlig hilsen

Geir Røsvoll
Leder

[Klikk her for å skrive inn tekst.](#)
[Klikk her for å skrive inn tekst.](#)

Brevet er elektronisk godkjent og har derfor ingen håndskrevet signatur.

¹ bilde s. 356 i GEMR -rapporten 2021/22